

Врз основа на член 23, став 1 од Законот за спортот („Службен весник на Република Македонија“ број 29/02, 66/04, 81/08, 18/11, 51/11 и 64/12), Владата на Република Македонија, на седница, одржана на 3.01.2013 година, донесе

ПРОГРАМА

ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ЗА ПЕРИОДОТ 2013-2017 ГОДИНА

ВОВЕД

Со оваа програма, во утврдениот среднорочен период се определуваат насоки за остварување на националниот интерес низ развој на спортот како општо препознатлива вредност преку која, покрај останатите придобивки, се претставува и афирмира Република Македонија во меѓународни рамки и се јакне националната свест.

Унапредувањето на спортот во Република Македонија се остварува низ негување на основите спортски вредности, а со цел за подигнување на свеста на граѓаните за значењето на нивното вклучување во спортот и спортско-рекреативните активности во насока на повеќекарактерно подигнување на квалитетот на нивното живеење, со што истиот ќе постане еден од основните чинители на секојдневието и своевидна филозофија на живеење, но и постулат во целокупната борба за прашања кои допираат вредности од национален интерес одразени низ борбата на спортистите од Република Македонија за искачување на спортскиот пиедестал.

Со оглед дека во реализацијата на оваа програма потребно е да се вклучат и останати државни органи, институции и установи, таа претставува рамка за димензионирање на потребите за развој на спортот во Република Македонија која предвидува насоки за заедничко дејствување на сите повикани страни.

Оваа програма се обликува врз основа на аналитички принцип, имајќи го предвид реалниот сразмер, односно, општествената сообразност на спортските субјекти и другите страни вклучени во спортот со реалните параметри од повеќе сегменти кои ја одразуваат состојбата во која тој се наоѓа, а во консултација со националните спортски федерации, Македонскиот олимписки комитет, високо профилирани поединци од акредитирани високообразовни установи од областа на физичката култура и здравственото образование и останати истакнати поединци вклучени во оваа сфера. Оттаму, оваа програма е развоен документ темелен врз реални согледувања за постојната состојба во која спортот денес се наоѓа, но и врз објективни претпоставки за негов натамошен развој.

Тргувајќи од потребата за посеопфатно поимање на спортот како начин на живеење со кој граѓаните на Република Македонија, преку нивна зголемената вклученост во спорот и спортско-рекреативните активности, ќе го подигнат квалитетот на своето живеење во повеќе сегменти, вклучително

задоволувајќи го националниот стремеж за остварување високи меѓународни спортски резултати преку проектирање насоки за развој на врвниот спорт, низ унапредување на националниот и училишниот систем на натпревари и инклузија на сите возрасни категории и социјални групи и соодветно делување во односните спортски проблематики поврзани со светски трендови и акти донесени како резултат од широки консензуси во меѓународната спортска сфера прифатени и ратификувани од страна на Република Македонија, оваа програма е градена и врз основа на неколку темелни принципи:

- Достапност;
- Разновидност;
- Отвореност;
- Посветеност;
- Одржлив развој;
- Одговорност;

I. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТОТ

При креирање на овој програмски документ, среднорочното планирање е темелено врз предиктивен период при што во вид се земени реалните параметри од повеќе сегменти кои ја одразуваат состојбата во која спортот се наоѓа, постојната економска развиеност на земјата, вклучително односните материјални претпоставки за планираниот период. Во таа насока, во развојна смисла, утврдени се следниве приоритети:

- I.1 Интервенција во легислативите кои ја допираат дејноста спорт и физичката култура;
- I.2 Поттикнување и поддршка на програмите на националните спортски федерации и спортски клубови;
- I.3 Унапредување на училишниот и универзитетски спорт;
- I.4 Децентрализација на спортот;
- I.5 Информатичка спортска мрежа;
- I.6 Издавачка дејност;
- I.7 Спортот и медиумите;

I.1 ИНТЕРВЕНЦИЈА ВО ЛЕГИСЛАТИВИТЕ КОИ ЈА ДОПИРААТ ДЕЈНОСТА СПОРТ И ФИЗИЧКАТА КУЛТУРА

Прилагодувањето на реалните можности, односно, соодветната интервенција во легислативите поврзани со законското и подзаконско уредување на дејноста спорт, со фискалните политики заради олеснување на фискалните импликации за поддршка на врвниот спорт и обезбедување континуирана достапност до спортските објекти и останатите потребни ресурси за спортистите поединци и националните тимови заради спортски подготовки и одржување меѓународни спортски натпревари, вклучително онаа која се однесува на зголемување на фондот на часови по физичко воспитување како основа за рана спортска селекција, претставува дел од планираните мерки во овој сегмент во насока на развој на спортот.

Одговорноста подразбира почитување на правните регулативи во дејноста спорт. Покрај домашното законодавство, спецификата на оваа дејност, во смисла на нејзино ставање во правна рамка, се состои во фактот што спортистите поединци, националните тимови, спортските клубови, националните спортски федерации и Македонскиот олимписки комитет, со самото нивно учество во рамки на организиран меѓународен систем на натпревари спроведуван од страна на меѓународните спортски асоцијации, каде истите доброволно пристапиле во членство, тие, аналогно, се согласиле да ги почитуваат и сите повеќесегментарни правни инструменти кои го регулираат нивното функционирање. Кога е во прашање партикуларното државно уредување на спортското законодавство, спортот не претставува квантифициран поим. Во одреден специфичен правен делокруг, ваквите инструменти претставуваат еден вид универзален стандард, односно, консензуален принцип, кон кој нашето законодавство се прилагодува.

Со цел остварување на програмските цели и обезбедување одржлив развој на спортот, оперативниот дел низ кој оваа програма ќе се реализира содржи активности кои ќе иницираат изнаоѓање и имплементација на рационални законски решенија, вклучително системски законски интервенции во останатата законска легислатива која ја допира, или, пак, на поинаков начин имплицитно влијае врз дејноста спорт и физичката култура, вклучително оние кои се однесуваат на политиките поврзани со даночните, или, пак, останатите фискални олеснувања.

Имајќи ги предвид стратешките среднорочни цели на Република Македонија за одржување на концептот на силно јавно финансирање и одржување стабилна макроекономска рамка, вклучително за продолжување на процесот на економски реформи и забрзување на економскиот раст, без интервенции во односите легислативи и останати мерки во фискалната политика кои би создале подобри услови спортските субјекти да изнаоѓаат други дополнителни извори на финансирање како што се донациите и спонзорствата, спортот и понатаму својот опстанок и развој во голема мера ќе го заснова врз Буџетот на Република Македонија.

Покрај интервенцијата во легислативите од дејноста спорт и прилагодувањето на домашното спортско законодавство со инструментите кои се дел од меѓународниот правен делокруг, ќе се преземат реформи во насока на развој на спортот и во делот на зајакнувањето на капацитетите на спортската администрација, како на национално, така и на локално ниво. Во таа смисла, една од целите на оваа програма е и подобрувањето на менаџментот во спортот. Тоа подразбира усовршување на постојните кадри кои администрираат во дејноста спорт, вклучително оние во националните спортски федерации, спортските клубови и Македонскиот олимписки комитет преку доедукација, обуки и останати облици на пренос на знаења осигурани низ форми на соработка со повикани страни во Република Македонија и соодветните од регионален и поширок меѓународен карактер.

Со цел низ обезбедување континуитет во заедничката заложба за воспоставување платформа за остварување на идејата да им се овозможи на учениците, кои се истовремено талентирани спортисти, соодветно прилагоден образовен систем со цел од македонското образование да произлезат ученици-спортисти кои во иднина ќе го бранат македонскиот дигнитет на европските и светски спортски борилишта, и кои на сите идни генерации ќе им го пренесуваат чувството на значајот и вредноста на спортскиот пиедестал за својата земја, а воедно и на македонското образование, преку продолжување и унапредување на концептот за отворање спортски паралелки во системот на средното образование во фудбал, кошарка, ракомет и тенис, како и низ вклучување

останати спортови во овој системски образовен концепт, се остваруваат целите на Владата на Република Македонија во оваа насока.

1.2 ПОТТИКНУВАЊЕ И ПОДДРШКА НА ПРОГРАМИТЕ НА НАЦИОНАЛНИТЕ СПОРТСКИ ФЕДЕРАЦИИ

За остварување на националниот интерес преку спортот како општо препознатлива вредност со која се претставува и афирмира Република Македонија во меѓународни рамки и се јакне националната свест, ќе се преземат соодветни активности за унапредување на врвниот спорт.

За да се пристапи кон разгледување на потенцијалот за врвен спорт, предвид треба да се имаат и состојбите од останатите сфери во општеството, вклучително нивото на развој на сегменти од делокругот на спортот без чиј прилог и координирано надополнување не би можело да стане збор за врвен спорт. Поради причини кои неретко се од објективен карактер а, секако, имајќи ја предвид и реалноста која е одраз на неможноста да се препознае субјективитетот од страна на оние кои се задолжени да создаваат врвен спорт, доколку се сака да се промовира концепт за врвни достигнувања во спортот, обидите на повиканите страни да пристапат кон активности поврзани со создавање врвни спортисти најчесто запира онаму каде тие треба да преминат од сферата на изградениот „потенцијал“, во сфера на системски поставен и консолидиран модел за натамошно делување во квалитативна насока.

Градењето концепт каде ќе бидат определени и системски комплементирани реално применливи насоки за унапредување на врвниот спорт низ создавање и поттикнување на здравиот потенцијал, а не на потенцијалот по осцилирачки систем на – успеси како резултат на “сплет на среќни околности“, води кон вистинско остварување на развојот на овој сегмент и негова одржливост. Поедините блесоци на наши спортисти главно се плод на вешта импровизација која е онолку добра колку и природата и талентираноста на нашата нација, но истата не може да претставува сериозен концепт за постигнување квалитетни спортски резултати во континуитет без да се осигура целосна концептуална сообразност на сите повикани чинители во таа смисла.

Теоријата за врвниот спорт, сама по себе, претставува квантифициран поим и не доведува до постигнување на врвни спортски резултати, наспроти потребата таа да се искористи како елемент кој ќе го надополни целокупниот односен систем во квалитативна смисла. Низ времето, напредокот во спортот препознал и извесни контрадикторности помеѓу традиционалните теориски пристапи кои се однесуваат на врвниот спорт и успешните искуства на поедини врвни тренери и спортисти кои претставуваат спој на внимателно одбрани компоненти од теоријата и праксата.

Растечката примена на економските начела во современиот спорт, а со самото тоа и примената на спортскиот маркетинг и претприемништво, претставува неминовна последица за модерен третман на спортот и постепено градење нови гранки во спортската наука.

Оваа програма треба да обезбеди поддршка на националните спортски федерации заради учество на спортисти поединци и национални тимови во рамки на меѓународен систем на натпревари; поддршка на спортисти со инвалидност заради нивно учество во рамки на меѓународниот систем на натпревари за овие категории на спортисти и поддршка на националните спортски федерации заради унапредување на националниот систем на натпревари. Поддршката треба да се заснова на претпоставки за успех темелени врз реални параметри, односно врз основа на спортски резултати кои во рана фаза ќе го потврдат врвниот спортски потенцијал.

Спортот за лицата со инвалидност се организира преку национална спортска федерација која е одговорна за спорт и рекреација на инвалидите во Република Македонија. Оваа национална спортска федерација е членка на Меѓународниот параолимписки комитет и на Асоцијацијата на европските параолимписки комитети. Во неа се здружени 16 општински сојузи за спорт и рекреација на инвалиди кои делуваат во поголемите единици на локалната самоуправа. Истата, во соработка со спортски сојуз за слепи и спортски сојуз за глуви и наглуви лица организира спортски систем на натпревари во повеќе спортови. Градењето концепт каде квалитативно ќе се подобри состојбата поврзана со: пристапноста до спортските објекти, надоместоците за нивно користење, достапот до специфичните спортски реквизити, стручните кадри и активностите и мерките заради подигање на мотивот и заинтересираноста на лицата од овие социјални категории за занимавање со спорт претставува рамка која ќе го заокружи развојот на спортот со што несомнено се остваруваат дел од целите на оваа програма.

Во рамки на меѓународната сфера постојат и организациони облици кои организираат систем на спортски натпревари во одредени спортови за полициите и армиите од различни држави, што претполага можност за учество на припадници од овие структури од системот на јавната и државна безбедност од Република Македонија во рамки на таквиот систем на натпревари. Ова подразбира повод за системско комплементирање на спортот во рамки на полицијата и армијата на Република Македонија, вклучително ангажирање специјализиран стручен кадар заради негово унапредување. Следејќи ги искуствата од земји од регионот оваа насока, соодветен одговор би било градењето концепт за вработување на афирмирани спортисти во редовите на овие структури.

„СПОРТ ЗА СИТЕ“

Достапноста и отвореноста се едни од темелните принципи на спортот. Спортот не може да опстојува како затворен, изолиран систем, имун на останати влијанија и чинители кои го надополнуваат. Спортот може да постои единствено низ достапност и отвореност, бидејќи на тој начин се себевеификува и, со самото тоа, се унапредува. Во својата интеракција со спортот која се остварува низ повеќе начини на нивна вклученост во неговите текови, граѓаните, покрај задоволството кое го добиваат од спортската изведба, на тој начин тие ги прошируваат и сопствените културни сознанија, проникнуваат во искуствата на други култури и во нивниот пристап кон спортските вредности, но истовремено, несвесно вршат и споредби и селекција на истите, притоа, низ отвореноста кон различностите, градејќи и негувајќи сопствен интегритет и сопствени вредности, ја развиваат свесноста за еден од највредните постулати на спортот, а тоа е неговата моќ за поврзување на нациите и културите.

Имајќи ја предвид определбата за промовирање на општествената вредност на спортот како начин на живеење, реализацијата на проекти за вклучување на граѓаните во „Спортот за сите“ треба да се темели на принцип на поддршка на спонтани иницијативи во кои би можеле да се вклучат групи граѓани со исти, или, пак, слични афинитети, со што „Спортот за сите“ би се промовирал како општествено релевантна појава каде најчесто волонтизмот е основа за негово опстојување. Следењето на принципот на флексибилност во овој сегмент би значел дека „Спортот за сите“ не е активност која се наметнува, туку се случува спонтано, што самото по себе претставува вредност аспектирана кон себеодржливост.

Во овој дел, имајќи ги предвид повеќето препораки низ изминатите години произлезени од страна на Комитетот на министри при Советот на Европа, а донесени на иницијатива на Парламентарното собрание, како прашање на кое во меѓународната сфера му се дава посебен значај, планирано е поттикнување и поддршка на активности за зголемување на вклученоста на жената во спортот во сите сегменти. Ваквиот пристап по ова прашање коиндицира и е кореспондентен со акциските мерки содржани во „Стратегијата за еднаквост помеѓу мажите и жените 2010-2015“ усвоена од страна на Европската комисија при ЕУ во септември 2010 година како последица на донесувањето на „Повелбата за жените“ порано истата година.

I.ЗУНАПРЕДУВАЊЕ НА УЧИЛИШНИОТ И УНИВЕРЗИТЕТСКИ СПОРТ

Силната страна што, воедно, претставува и темел на дејноста спорт, е организацијата и степенот на развој на системот на натпревари кој се спроведува во рамки на училишниот и универзитетски спорт. Остварувањата во овој битен сегмент од спортскиот систем во изминатите години, генерално земено, бележат индекси на опаѓање, како во однос на директните учесници, така и во однос на бројот на одржани натпревари во сите засебни целини кои го чинат целокупниот систем.

Во училишниот спорт се реализира систем на натпревари за ученици од основните и средните училишта. Според последните податоци на националната спортска федерација која е одговорна за организација на овој систем на натпревари, училишниот спорт опфаќа 10% од вкупниот број ученици од околу 70% од воспитно образовните установи од основното и средно образование што е, секако, индекс на опфат кој делумно задоволува.

Основни предуслови за успешно функционирање и унапредување на училишниот спорт се: мотивиран стручен кадар кој произлегува од самиот воспитно образовен систем, обезбедување расположивост на објектите за спорт во училиштата, прилагодување на систем на натпревари заради мотивирање на учениците да се вклучат во рамки на истиот и, секако, концептуирање на воннаставните спортски активности во прилог на гореспоменатото.

Како резултат на нискиот степен на опфат на ученици вклучени во рамки на системот на натпревари на училишниот спорт, а имајќи го предвид повеќекарактерното значење на овој сегмент кој истовремено би можел да се нотира како еден од стратешките за целокупниот развој на спортот и сегмент кој осигурува правилен антрополошки развој на младата генерација, вклучително како битен чинител во борбата против пороците на современото живеење, потребно е да се пристапи кон градење концепт за негово системско унапредување низ воспоставување компатибилност и сообразени механизми помеѓу сите општествени чинители во сите аспекти кои се предуслов за истото. Во насока на унапредување на системот на натпревари во училишниот спорт, предвидено е воспоставување концепт за основање на училишни спортски клубови врз кои ќе се темелат натамошните развојни степени со цел за остварување на огромните општествени придобивки кои ги претполага развојот и негувањето на училишниот спорт како национална определба. Ваквиот пристап води кон создавање концепт на училишен спорт одразен низ вредности каде најдобрите ученици во одреден спорт ќе ги „бранат на боите“ на своето училиште.

Во рамки на редовната настава, физичкото и здравствено образование за учениците од прво до петто одделение се сведува на три часа во неделата. Согласно досегашните искуства во овој сегмент, вклучително просторните услови и постојните кадри задолжени, покрај другото, да применуваат

активности од овој предметен делокруг и пренесуваат односни знаења, истовремено имајќи го предвид големиот интерес на учениците од овие возрасти за спортување, вклучително на нивните родители, и од друга страна големиот број невработени професори по физичка култура, воведувањето на дополнителен час и создавањето концепт за настава по предметот физичко и здравствено образование за учениците од прво и петто одделение преку ангажирање соодветен наставен кадар во рамки на еден наставен час во неделата, но и промовирањето воннаставни активности на овие ученици во рамки на училишниот спортски клуб носи придобивки од поширок карактер.

Од друга страна, пак, имајќи го предвид зголемувањето на бројот на високообразовни установи во Република Македонија во последнава декада, порасна и бројот на потенцијални учесници кои би можеле да бидат вклучени во систем на натпревари во рамки на универзитетскиот спорт.

Студентите, како авангарда на едно општество, имаат значајно место во општествената севкупност, а нивните ставови кон одредени општествени прашања и активности се од исклучителна важност. Сепак, во однос на спортскиот делокруг, определени параметри упатуваат на констатација дека тука состојбата се влошува, со тенденција таа да дојде до ниво кога единствено благодарение на лични иницијативи и афинитет на поединци, се организираат партикуларни спортски активности кои не се дел од единствен спортски систем.

Предусловите за унапредување на универзитетскиот спорт се, во најголем дел, слични со оние наведени во делот на училишниот спорт. Креирањето на компатибилен концепт и сообразени механизми помеѓу сите чинители во сите аспекти темелниот предуслов за унапредување на универзитетскиот спорт.

1.4 ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА НА СПОРТОТ

Комплементирањето на мерките и активностите со цел низ создавање компатибилен концепт да се подигне оперативноста од заедничкото делување на сите субјекти кои се чинители на единствен спортски систем со единиците на локалната самоуправа во насока на обезбедување услови и системски мерки за поддршка на спортисти, спортски клубови и традиционални спортски манифестации е процес кој имплицитно квалитативно се одразува врз развојот на спортот.

Во изминатиот период, повеќе субјекти во Република Македонија имале обврска да дадат свој прилог во интензивирање на процесот на децентрализација што, аналогно, се однесува и на проблематиките поврзани со спортот. Децентрализацијата во спортот е сложен процес каде секој повикан субјект го понесува својот дел од товарот со цел на граѓаните од сите возрастни категории и социјални структури да им се овозможи и понуди вклученост во спортот и спортско рекреативните активности во насока на подигнување на квалитетот на нивното живеење, како предуслов за достигнување на придобивките одразени низ параметри од кои произлегуваат атрибутите за постоење здрава нација. Улогата на државата и нејзиниот придонес во таа смисла треба да се насочи кон подобрување на законската регулатива и механизмите по тој однос со што ќе се осигура реално пренесување на соодветните надлежности на единиците на локалната самоуправа. Надлежностите кои согласно постојната законска регулатива се пренесени на единиците на локалната самоуправа се однесуваат на: развој на масовниот спорт, реализација на училишниот и универзитетски спортски систем, спорт и спортско-рекреативни активности за лицата со инвалидитет и посебни потреби, организација и поддршка на традиционални спортски натпревари и манифестации,

поддржување систем на натпревари на локално ниво, класифицирање, управување и грижа за спортските објекти, планирање и изградба на нови, современи спортски објекти, определување рекреативни зони за масовно спортување и слично.

Во оваа насока, заради натамошно рационално управување, една од побитните мерки би била интервенцијата во законските регулативи кои се однесуваат на пренесување на објектите за спорт во државна сопственост во надлежност на единиците на локалната самоуправа.

Што се однесува до постигнувањето комплементарност во овој процес, соодветните интервенции во овој сегмент подразбираат и пренесување на надлежности кои се однесуваат и на човечките ресурси во спортот, односно, на регулирање на фискалните импликации кои произлегуваат од потребата за ангажирање стручни кадри кои ќе бидат вклучени во системот на реализација на активностите од дејноста спорт, а се во надлежност на единиците на локалната самоуправа.

I.5 ИНФОРМАТИЧКА СПОРТСКА МРЕЖА

Одржувањето на спортските натпревари, посебно оние кои се од големо меѓународно значење, вклучително тренажните процеси на спортистите и општото администрирање на спортот, не се можни без соодветна информатичка поддршка.

За унапредување на спортот преку овој развоен елемент, како неопходност се јавува потребата од воспоставување информатичка спортска мрежа низ единствен системски концепт. Постојната законска регулатива во овој сегмент предвидува негово воспоставување заради: водење и управување на дејноста спорт, креирање и трансфер на политиките на централната и локалната власт по тој однос, олеснување на планирањето во дејноста, инвестирање во човечките ресурси вклучени во спортот и вршење споредбеност на остварувањата. Партнери во информатичкиот спортски систем, како носители и корисници на истиот, се: централната власт, единиците на локалната самоуправа, спортските клубови, националните спортски федерации, Македонскиот олимписки комитет и останати правни и физички лица вклучени во овој делокруг.

Информатичкиот спортски систем треба да биде компатибилен со националниот администриран од страна на органот на државна управа од областа на државната статистика чии функции се прибирање, обработка и дисеминација на статистички податоци во Република Македонија, како и со системот на Еуростат, како организационен облик на Европската комисија при Европската Унија задолжен за унапредување и хармонизација на статистичките методи во нејзините земји-членки, вклучително и кај пристапните кандидати.

Еден од суштинските елементи за воспоставување и осигурување функционалност на систем од ваков вид е обезбедувањето соодветна кадровска и материјална поддршка.

I.6 ИЗДАВАЧКА ДЕЈНОСТ

Во изминатите години се публикувани изданија од областа на спортот во вид на: книги, брошури, периодични публикации, програми, проспекти, летоци, плакати, каталози и други слични дела што се умножуваат и се наменети за јавност, вклучително магистерски и докторски трудови. Но, имајќи предвид дека најмеродавен показател во таа насока кој произлегува од законската обврска публикациите, со цел истите да бидат релевантни, да бидат регистрирани (каталогизирани) во институцијата задолжена за заштита, чување, каталогизација и користење на публикациите, сознанието дека постојат многу публикации што се однесуваат на спортот за кои ниту издавачите,

ниту, пак авторите на истите не се погрижиле тие да бидат соодветно регистрирани и заштитени е дел од пречките за добивање точни информации за состојбите по ова прашање. Секако, ова иницира потреба од конципирање соодветен пристап со цел издаваштвото во спортот, односно публикувањето научна и стручна литература која третира различни прашања од областа на спортот и физичката култура да биде позастапено и во доволна мера поддржано.

I.7 СПОРТОТ И МЕДИУМИТЕ

Медиумите и соодветните видови поддршка од нивна страна за сметка на спортот претставуваат еден од чинителите за негов развој. Во оваа сфера констатиран е определен вид соработка помеѓу медиумите и дејноста спорт, при што некои спортови медиумите целосно ги покриваат, а останатите помалку или, пак, воопшто. Квалитетот и квантитетот на информациите од дејноста спорт се со различни вредности, а нивното пласирање во јавноста зависи од уредувачките политики и програмските шеми на печатените и електронските медиуми. Пристапот кон објективност и навременост на информациите од спортот кои се проследуваат до јавноста е чинител кој поседува развоен аспект во смисла на унапредувањето на спортот. Телевизиските и останати права преку кои спортот и медиумите создаваат простор за вклучување на аспектот на спонзорирање на дејноста што, следејќи ги меѓународните искуства, претставува единствен и нераскинлив деловен принцип, претставуваат еден од темелите за развој на спортот.

II. ПРОЕКЦИЈА НА ПОТРЕБИТЕ ОД СПЕЦИЈАЛИЗИРАНИ КАДРИ ЗА СПОРТОТ;

II. 1 Институт за спорт;

II. 2 Спортски менаџмент;

II. 3 Спортски туризам;

Еден од останатите чинители за развојот на спортот се стручните кадри. Со цел за функционирање на единствен систем каков што е спортот, специјализираните кадри од областа на спортот претставуваат механизам составен од повеќесегментарно профилирани чинители што администрираат со свој различен учинок од врзан карактер. Стручните кадри во физичката култура и спортот се препознаваат во: спортските тренери, наставниците по физичко воспитување, спортските менаџери, интердисциплинарниите тимови од областа на медицинските науки, психологијата, социологијата, спортската администрација, чинителите на системот на натпревари како што се судите, делегатите и слично.

Со оглед на недоволно усогласената номенклатурана звањата и занимањата на стручните кадри во спортот со потребите на националнио и меѓународно ниво, односно недоволната усогласеност на системот на лиценцирањето во спортот со системот кој ги продуцира образовните профили и степени што се стекнуваат во рамки на високообразовните установи од областа на физичката култура и спортот, интервентните мерки и активности во насока на воспоставување концепт на нивно лиценцирање сообразен со постојните потреби и со меѓународниот систем на вреднување и поставеност во тој делокруг се сегментарен прилог во насока на развој на спортот. Во таа смисла, незаобиколна е обврската на тие установи да бидат креатори на перманентна едукација за потребите на спортот која би делувала сеопфатно и во односниот третман би ги вклучила стручните кадри од спортските клубови, националните спортски федерации, вклучително оние кои делуваат во предучилишниот, училишниот и универзитетскиот спорт.

Сегментарно гледано, градењето концепт за континуирано усовршување на наставниците по физичко воспитување е една од системските мерки кои треба да се преземат во насока на сеопшт развој на спортот.

Физичкото образование претставува клучна компонента заради заокружување на целокупноста на образованието воопшто и составен дел на доживотното учење. Запоставувањето на физичкото образование води кон намалување на квалитетот на образовниот систем што негативно се одразува и врз јавното здравје и подразбира поголеми фискални импликации врз Буџетот на Република Македонија од сферата на здравството. Местото на физичкото образование во училиштата во Република Македонија е дефинирано и во најголема мера не заостанува од актуелната пракса од овој делокруг која постои во повеќето европски земји. Проблемите се јавуваат во самата реализација на наставниот процес, а во овој дел се дополнуваат и аспекти поврзани со неизедначеност на просторните и материјални услови, вклучително оние поврзани со вреднувањето на учиниот на наставниот кадар. Заради ефикасност во работата и широките компетенции на овој кадар, неговиот профил треба постојано да се унапредува во насока подобрување на педагошките вештини и способностите за воспоставување поголема ефективност на наставата. Под континуирано стручно усовршување на наставниците се подразбира усвојување и примена на современите достигнувања на науката и праксата заради остварување на целите и задачите на образованието и унапредување на образовната пракса. Континуираното стручно усовршување треба да биде насочено кон оспособување на наставниците по физичко воспитување за самостојно планирање и програмирање на воспитно-образовната и стручната работа, стекнување нови знаења и нивно комплементирање во постојниот систем и оспособување за следење и примена на новите образовни технологии. Заради постигнување на предметните цели, треба да се пристапи кон усогласено програмирање по овој однос од страна на сите повикани општествени чинители со цел овој наставен кадар да стекне нови теоретски знаења и практични вештини за да биде подготвен преку наставата по физичко и здравствено образование соодветно да ги пренесе знаењата и, во процесот на натамошното следење на развојот, да ги препознава промените и состојбите кои може да доведат до разни функционални и структурални промени кај учениците и да биде подготвен да делува во нивно надминување.

II.1 ИНСТИТУТ ЗА СПОРТ

Стручниот и научен пристап проследен со осовременување на спортската дијагностика, вклучително поврзувањето со меѓународни институции од оваа област заради обезбедување континуирано усовршување на стручниот и научен кадар е сегмент кој несомнено ги заокружува аспектите кои водат кон сигурен развој на спортот во една воопштена смисла и, секако, во делот на врвниот спорт, кон подобрување на спортската изведба на оние кои се во него вклучени.

Низ обезбедувањето расположивост на овие ресурси и соодветен интердисциплинарен пристап се обезбедува:

- проценка на здравствената состојба на учесниците во спортските активности;
- подобрување на функционалните аспекти поврзани со спортската изведба и здравствената состојба на спортистите;
- следење на параметрите поврзани со тренираноста на спортистите и стручна советодавна асистенција во насока на подигнување на квалитативните аспекти на тренажниот процес;

- издавачка дејност низ публикување стручни и научно-истражувачки изданија компатибилни и сообразни со постојните состојби во оваа сфера и применливи во насока на развојна спортот;
- континуирано усовршување на кадрите вклучени во дејноста спорт и физичкото и здравственото образование;
- воспоставување стандарди во областа на спортско-медицинските прегледи;
- остварување соработка со меѓународни установи од ист делокруг заради овозможување трансфер на знаења и нивна имплементација;
- следење на антрополошкиот развој на популацијата.

Воспоставувањето концепт за развој на спортот дополнет со аспекти темелени врз релевантни сознанија и истражувања кои осигуруваат натамошна применливост е еден од условите за квалитативно заокружување на истиот. Постојењето на самостојна научна организациска единица

во рамки на некоја од постојните високообразовни установи каде ќе се негува научната заснованост на спортот заради негов континуиран развој е еден од постулатите за остварување на целите на оваа програма.

II.2 СПОРТСКИ МЕНАЏМЕНТ

Приодот кон спортскиот менаџмент, како една од областите која е помалку третирана во Република Македонија, а е битен чинител кој ги надополнува развојните елементи за сеопшто унапредување на спортот, е сегмент од големо значење во делот на потребата од специјализирани кадри во оваа сфера. Спортскиот менаџмент ги потенцира моментите од деловен карактер во односите помеѓу страните во спортот, што претполага осигурување простор за целосна професионализација и постоење соодветни кадри кои истата ќе ја спроведуваат во рамки на администрирањето на спортските субјекти, за што се јавува и потребата тој да постане составен дел од наставните програми на високообразовните установи од областа на спортот. Овој сегмент е стратешки значаен и при формирање на развојните програми за селекција на младите спортисти како и при процесите за нивна рана идентификација и предикција на нивните натамошни спортски резултати.

II.3 СПОРТСКИ ТУРИЗАМ

Приодот кон промовирање на спортскиот туризам како чинител што е комплементарен со повеќе развојни моменти во областа на спортот ќе даде нова насока кон посеопфатна проекција и искористување на ресурсите кои произлегуваат од капиталните инвестиции во спортската инфраструктура, вклучително и преку организацијата на спортски настани од висок меѓународен карактер (европски и светски првенства, Медитерански игри и слично). На глобално ниво, општо признат е и фактот дека преку спортскиот туризам со најбрза динамика се постигнува зголемување на процентот на учество на спортот во бруто националниот приход што следствено води и кон останати економски придобивки како што е, на пример, зголемувањето на процентот на вработеност. Постојењето на функционален, целосно усогласен концепт за промоција на спортскиот туризам води кон меѓународно етаблирање на ресурсите во Република Македонија преку спортот.

III. ОБЕМ И ЦЕЛИ НА МЕЃУНАРОДНАТА СОРАБОТКА

III. 1 Мултилатерална соработка – во рамки на Советот на Европа, УНЕСКО, Европската Унија, Светската анти-допинг агенција и меѓународните спортски асоцијации;

III. 2 Билатерална и соработка;

III.3 Борба против допингот во спортот (обврзувачки меѓународен акт – Конвенција / УНЕСКО);

III.4 Борба против насилното и недостојно однесување на спортските настани, посебно на фудбалските натпревари (обврзувачки меѓународен акт – Конвенција);

Овој сегмент се однесува на унапредување на меѓународната соработка на Република Македонија во рамки на Советот на Европа (во натамошниот текст: СоЕ), УНЕСКО, Европската Унија, Светската анти-допинг агенција и меѓународните спортски асоцијации согласно препораките и меѓународните акти кои го третираат спортот произлезени од истите, заради трансфер на влијанието на меѓународната спортска сфера врз националната и комплементирање на националните политики во спортот кореспондентно на политиките на Владата на Република Македонија.

III.1 МУЛТИЛАТЕРАЛНА СОРАБОТКА

Паралелно со процесот на стекнување независност на Република Македонија во 1991 година, преку нејзиното зачленување во рамки на меѓународните организации и други релевантни регионални организации и иницијативи, започна и процесот на нејзино етаблирање и позиционирање на меѓународен план преку воспоставување комуникација, развивање соработка и стекнување членство во меѓународните спортски организации. За целиот овој период, Република Македонија настојува да се промовира како одговорен субјект во меѓународните односи, прифаќајќи ги основните принципи и цели содржани во Повелбата на ОН како постулати врз кои се темели нејзината надворешна политика. На регионален план, Република Македонија настојува да ги унапреди добрососедските односи, соработката и одржливиот развој на регионот на кој му припаѓа.

Уште од самото пристапување во членство во СоЕ (9 ноември 1995 година), како пан-европска организација која здружува 47 земји членки, Република Македонија, како демократски и евро-атлански ориентирана земја, сериозно пристапи кон обврските кои ги подразбира едно вакво членство стремејќи се кон искористување на можноста од здружувањето со останатите европски земји за градење иднина темелена врз заеднички вредности и принципи насочени кон заштита на државниот, национален, политички, културен и економски идентитет.

Спортот претставува социјална и културна активност темелена на доброволен избор кој овозможува контакти помеѓу европските земји и нивните граѓани и игра фундаментална улога во реализација на целите на Советот на Европа преку зајакнување на врските меѓу луѓето и низ развивање на свесноста за европскиот културен идентитет – што е дел од **Европската спортска повелба/Код на спортска етика (Препорака бр. Р(92)13 рев)** усвоена од страна на Советот на министрите при СоЕ на 24 септември 1992 година на 480-иот Состанок на замениците министри и повторно разгледана на нивниот 752 состанок на 16 мај 2001 година, а упатена до земјите потписнички на Повелбата меѓу кои е и Република Македонија.

Следејќи ги процесите за воспоставување на демократските односи во сите аспекти, Република Македонија, со самото стапување во полноправно членство во СоЕ, започна да учествува во активностите во сферата на спортот администрирани од страна на Постојниот комитет за развој на спортот.

Соработката на Република Македонија со СоЕ во областа на спортот, низ изминатите години, следствено се одрази и со прилагодување на националното законско уредување кое ја третира оваа сфера со европските стандарди во согласност и со меѓународните инструменти кои се однесуваат на дејноста спорт.

Следствено одлуката произлезена од 981-иот состанок на Комитетот на министри при СоЕ (одржан на 29 ноември 2006 година) со која се одобрува процесот за воспоставување на нова форма на соработка во областа на спортот, односно Европската парцијална спогодба во спортот – ЕПАС – за земјите членки, преку која се отвора нивната идна перспектива за продолжување на континуитетот на програмите започнати во рамки на Постојниот комитет за развој на спортот, и што по неговото укинување истата година предложената спогодба, претставува единствениот инструмент што Комитетот на министри го понуди во правец на идно заедничко делување на земјите членки во оваа област, а со цел Република Македонија да не остане надвор од тековите од областа на спортот заради новиот облик на администрирање во спортот во рамки на СоЕ, како и мнозинството земји членки, ја поддржа и е потписник на оваа спогодба со што на СоЕ му се даде можност да ја операционализира нејзината улога како платформа за идна европска соработка во спортот. Секако, тоа значи и зголемување на обврските на Република Македонија во смисла на зголемување на фискалните импликации врз Буџетот по тој однос.

На 11 мај 2007 година, СоЕ ја усвои Резолуцијата CM/Res(2007)8 за воспоставување Европска парцијална спогодба во спортот.

Како постојано административно тело во рамки на СоЕ, за иницијален период од три години, Европската парцијална спогодба во спортот е воспоставена од страна на Комитетот на министри на 13 октомври 2010 година.

Во 2011 година, Европска парцијална спогодба во спортот продолжи да се проширува и да пристапува кон соработка со Европската Унија и останати спортски движења низ здружени проекти како и кон соработка со нејзините партнери, односно:

Меѓународни организации –

- **Европската комисија при ЕУ – одделот за спорт;**
- **УНЕСКО – каде Република Македонија е полноправна членка;**

Меѓународни спортски невладини организации –

- **ЕНГСО (Европска невладина спортска организација) – каде Република Македонија, преку соодветниот организационен облик е полноправна членка;**
- **УЕФА – каде Република Македонија, преку соодветниот организационен облик е полноправна членка;**
- **ВАДА – (Светска анти-допинг агенција) – каде Република Македонија, преку соодветниот организационен облик е полноправна членка;**

Мултилатералната соработка во оваа област треба да даде одговор како ќе се развива спортот во рамки на процесите за европско обединување на сите полиња, посебно за транзициските земји од Југоисточна Европа кои настојуваат да фатат приклучок со останатите, поразвиени земји, вклучително нашата.

III.2 БИЛАТЕРАЛНА СОРАБОТКА

Дел од целите и приоритетите на Република Македонија во надворешната политика, односно:

- промоцијата на своите национални вредности и интереси;
- градењето сестрани односи на соработка со сите држави од непосредното и поширокото соседство – како на билатерален план, така и во рамки на регионалните иницијативи и проекти по пат на учество во постојаните процеси за регионална соработка во целиот регион на Југоисточна Европа;
- континуираниот ангажман насочен кон унапредување и натамошно збогатување на односите со демократски определени држави со кои Република Македонија има, во голема мерка, традиционално добри и развиени односи;
- учеството во работата на сите значајни организации

промовирани преку Министерството за надворешни работи, ја отвораат можноста за делување на Агенцијата за млади и спорт во областите од своја надлежност. Изминатиов период, во насока на билатералните односи, Агенцијата за млади и спорт има направено повеќе иницијативи за потпишување договори за билатерална соработка со држави од непосредното и поширокото соседство на ниво на органи на управа надлежни за работите од областа на спортот. Активностите насочени кон воспоставувањето билатерална соработка со земјите од нашиот регион се темелат врз стремежот на Република Македонија за влез во Европската Унија со цел да се искористат искуствата на оние кои веќе го оствариле тој процес, негувајќи ги притоа темелните вредности на истата во смисла на заштита на демократијата, владеењето на правото и почитувањето на основните човекови права и слободи кои, секако, кореспондираат и со делокругот на работењето на Агенцијата за млади и спорт.

Соработката, главно, е насочена во правец на размена на искуства заради воведување на спортот во рамки на функционирање на едно модерно општество кон кое Република Македонија се стреми, како и кон олеснување на законските и институционални реформи неопходни за остварување заеднички цели и интереси од областа на спортот.

Во рамки на средбите на претставници на Агенцијата за млади и спорт со претставници од државни органи одговорни за работите од областа на спортот од други земји, посебно на настани од мултилатерален карактер и регионални средби на ниво на експерти за спорт на кои до 2008 година повиканите редовно присуствуваа, вклучително формалните и неформални конференции на европски министри одговорни за спортот кои се одржуваат на секои две години во организација на СоЕ, во неформалните разговори од билатерален карактер се потенцира потребата за зајакнување на меѓусебните врски во правец на интензивирање на билатералните односи и соработката во областа на спортот. Имено, во дел од заклучоците кои произлегуваат од таквите средби редовно се истакнува потребата за регионална соработка на земјите од Европа на секое поле, вклучително и во спортот.

Консеквентно на дел од одредбите содржани во Европската спортска повелба (Препорака бр. Р(92)13 рев) каде се вели дека „треба да се поттикнуваат спортските организации кон воспоставување меѓусебни корисни спогодби, заемно, како и со потенцијални партнери од областа на медиумите и комерцијалниот сектор, избегнувајќи притоа каква било експлоатација на оние кои се занимаваат со спорт.“, Агенцијата за млади и спорт утврди определби во оваа насока, со цел:

- овозможување подобри услови за тренинг;

- аклиматизација и подготовки за претстојни меѓународни натпревари;
- заради остварување успешни подготовки за учество на Олимписки и Параолимписки Игри;
- обука и размена на искуства помеѓу тренери, судии и останат спортски персонал;
- обезбедување донации;
- соработка и заедничко лобирање пред матичните меѓународни асоцијации за работи од заеднички интерес и заради учество во органи и тела на истите;
- соработка заради размена на најнови публикации од областа на спортот и физичката култура;
- работа на заеднички истражувачки проекти и научни трудови во областа на спортот и нивна заедничка афирмација.

Наведените цели претставуваат перспектива која ја осигурува билатералната соработка.

Во овој дел, битно е да се споменат и билатералната и мултилатералната соработка кои националните спортски федерации од Република Македонија ги остваруваат самостојно преку неколку облици, и тоа:

1. Билатерална соработка со поедини спортски федерации од други земји поради размена на спортска експертиза поврзана со повеќе процеси кои се дел од спортот, односно: размена на тренери и останат спортски персонал, обуки по разни основи, размена на спортисти заради обезбедување соодветен спаринг во пресрет на настапи во рамки на некои позначајни меѓународни натпревари (во индивидуалните спортови), договарање пријателски мечеви (во екипните спортови);
2. Билатерална соработка со поедини национални спортски федерации од други земји заради координација и заедничко делување во рамки на меѓународните спортски асоцијации и одбрана на заедничките интереси, кои се најчесто регионални;
3. Билатерална соработка и унапредување на пријателството со посилни спортски федерации од други земји заради обезбедување донации;
4. Регионална соработка заради настап во рамки на регионални и балкански лиги и останат регионален систем на натпревари;
5. Мултилатерална соработка и соодветно делување во рамки на европските и светски спортски федерации заради исполнување на многу аспекти кои се од обврзен карактер, вклучително поради следење и аплицирање за учество во рамки на програмите кои ги промовираат меѓународните спортски асоцијации со цел за потпомагање на националните спортски федерации во различни сфери на интерес.

Националните спортски федерации, исто така, во периодот од 1992 година до денес, го понесоа спортскиот субјективитет на самостојност и афирмација на Република Македонија преку зачленувањето и делувањето во рамки на меѓународните спортски асоцијации.

Преку следење на работата на Македонскиот олимписки комитет (во натамошниот текст: МОК) во последните години, може да се забележи интензивирање на активностите поврзани со воспоставувањето билатерална соработка со повеќе национални олимписки комитети на други земји. За бенефитот од таквите активности повикан да одговори е МОК. За остварување на заедничките цели и интереси на МОК и Агенцијата за млади и спорт, двата субјекта треба поинтензивно да работат во насока на изнаоѓање модел за зајакнување на меѓусебната соработка во делувањето на ова поле од што, секако, најголема корист би имале македонските спортисти.

Наведеното во овој сегмент, како чинител во развојот на спортот, треба да предизвика аналитичка приемчивост со цел за креирање посебно согледување во однос на сето она што го третира меѓународната соработка на Агенцијата за млади и спорт, националните спортски федерации и МОК во дејноста спорт. Поради објективитетот поврзан со предвидувањето, непредвидувањето, одобрувањето или, пак, неодобрувањето финансиски средства за оваа намена низ годините заради непосредно следење и директно учество во споменатите процеси, оваа програма ја нотира неопходноста за поинтензивно и координирано вклучување на повиканите страни во рамки на СоЕ, вклучително оние организирани од страна на меѓународните спортски асоцијации во периодот кој е предмет на програмирање.

Мултилатералната и билатералната соработка допираат активности поврзани со меѓународни конвенции и останати односни акти од делокругот на спортот каде покрај елементите од соработката насочени кон заемно дополнување и асистенција заради подигнување на нивото на делување на Република Македонија во областа на спортот, постојат и оние од обврзен карактер во дел од сегментите кои поради нивната значајност постанаа и протоколарни сфери без чиј тертман и задоволување на поедини законски уредби (кои се дел и од меѓународното спортско право во овие области) произлезени од истите, спортистите од Република Македонија не би можеле да имаат соодветен излез на меѓународната спортска сцена, ниту пак, при неисполнување на некои односни обврски, во Република Македонија би можеле да се организираат спортски настани од повисок ранг.

III.3 БОРБА ПРОТИВ ДОПИНГОТ ВО СПОРТОТ (обврзувачки меѓународен акт – Конвенција / УНЕСКО)

„Допинг во спортот“ значи употреба на фармаколошки допинг примероци (супстанции), односно, средства, или, пак, допинг методи од страна на спортисти. „Фармаколошки допинг примероци, односно, средства, или, пак, допинг методи“ се оние фармаколошки допинг примероци или методи кои се забранети од страна на меѓународни релевантни спортски организации и се појавуваат на документ одобрен од страна на Мониторинг групата при СоЕ одговорна за спроведување на Меѓународната конвенција против допингот во спортот на УНЕСКО, односно, на Листата на забранети супстанции и методи на Светската анти-допинг агенција или Меѓународниот олимписки комитет.

Република Македонија ја има ратификувано Меѓународната конвенција за борба против допингот на УНЕСКО на 19 август 2008 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08).

Конвенцијата против допингот во спортот е единствен меѓународен правен инструмент во борбата против допингот. Таа е отворена за пристапување за сите земји во светот.

Главна цел на Конвенцијата е унапредување на мерките кои треба да се преземат во борбата против допингот на национално и меѓународно ниво. Конвенцијата не се стреми да создаде едноличен анти-допинг модел, туку уредува одреден број заеднички стандарди и регулативи кои договорните страни имаат за цел да ги усвојат во вид на законски, финансиски, технички, едукативни и останати мерки.

Духот на Конвенцијата произлегува од политичката желба во правец на помагање во заштитата на спортската етика како и во правец на зачувување на интегритетот на „чистиот“ спорт.

Пристапувајќи и придружувајќи се кон принципите и целите на Конвенцијата, Република Македонија презема обврска да спроведе сопствена национална политика во однос на борбата против допингот во спортот, односно:

- да формира национално координативно тело за борба против допингот;
- да ја намали фреквенцијата на допинг супстанции и останати забранети допинг средства и методи;
- да ја засили допинг контролата и да ја подобрат технологијата во однос на неговото откривање;
- да обезбеди едукација и информираност во правец на борбата против допингот;
- да ја гарантира ефикасноста на санкциите кои се преземаат против спортистите кои применувале допинг;
- да соработува со спортските организации на меѓународен план во борбата против допингот;
- да користи акредитирани анти-допинг лаборатории.

Прв координиран пристап кон проблематиката на допингот во спортот е направен во 1998 година кога Меѓународниот олимписки комитет одлучи да свика Светска конференција на која ќе се дискутира за допингот. Истата е одржана во периодот од 2-4 февруари 1999 година во Лозана, Швајцарија. Од оваа Конференција произлезе Лозанската декларација за допингот во спортот која предвиде востановување независна меѓународна анти-допинг агенцијасо препорака истата да биде оперативна до започнување на ЛОИ 2000 во Сиднеј, Австралија.

Согласно Лозанската декларација, на 10 ноември 1999 година во Лозана е формирана Светската анти-допинг агенцијана иницијатива на Меѓународниот олимписки комитет, а со широка поддршка од страна на многу влади, спортски организации и останати јавни и приватни субјекти кои делуваат во спортот. ВАДА е формирана со единствена цел – да ја промовира и координира меѓународната борба против допингот во спортот.

Светскиот анти-допинг код беше усвоен од страна на ВАДА на 5 март 2003 година во рамки на Светската конференција за допингот во спортот која се одржа во Копенхаген, Кралството Данска. *Светскиот анти-допинг код* е едногласно прифатен и усвоен како основа во заедничката борба против допингот во спортот. Кодот стапи на сила на 1 јануари 2004 година. Истиот е веднаш прифатен од страна на Македонскиот олимписки комитет (МОК) и Федерацијата за спорт и рекреација на лицата со инвалидитет.

Од оваа Конференција произлезе и Копенхагенската декларација за анти-допинг во спортот која претставува политички документ преку кој владите ја искажаа својата намера за формално признавање и имплементирање на Светскиот анти-допинг код. Република Македонија е потписник на истата. Оваа иницијатива, всушност, претставува прв чекор кон подготовка на Меѓународната конвенција против допингот во спортот на УНЕСКО.

Бидејќи многу влади не можат да бидат правно обврзани со невладин документ како што е Светскиот анти-допинг код, тие, согласно неговите одредби, а имајќи ја предвид Копенхагенската декларација за анти-допинг во спортот, ја формулираа Меѓународната конвенција против допингот во спортот под покровителство на УНЕСКО.

Меѓународната конвенција против допингот во спортот е едногласно усвоена на 33-то Генерално собрание на УНЕСКО на 19 октомври 2005 година каде преку свои соодветни претставници, присуствуваше и Република Македонија. Оваа Конвенција претставува прв акт од овој вид против допингот кој има универзален дострел.

Кореспондентно на напорите на УНЕСКО, и СоЕ (повикувајќи се на Европската спортска повелба усвоена од страна на Комитетот на министри при Советот на Европа на 24 септември 1992 година и ревидирана на 16 мај 2001 година, вклучително Кодот на спортска етика како дел од истата – создадени со цел да воспостават исти принципи во спортот кои ќе важат за сите земји од Европа), исто така, континуирано работи на оваа проблематика и редовно упатува препораки до своите земји членки за нејзина итна ратификација.

Дека допингот претставува ризик кога се во прашање моралните принципи и образовните вредности потврдува и Меѓународната повелба за физичко образование и спорт на УНЕСКО како и Олимписката повелба.

Анти-допинг конвенцијата (произлезена од СоЕ), вклучително нејзиниот Дополнителен протокол, претставува меѓународен правен инструмент кој дава препораки во однос на борбата против допингот, а Република Македонија ја има ратификувано на 30 март 1994 година. Стапила на сила на 1 мај 1994 година.

Дополнителниот протокол кон оваа конвенција е потпишан (прифатен – што е еден од предвидените правни инструменти) од страна на Република Македонија на 12 септември 2002 година во Варшава.

Најзначајните финансиски импликации кои произлегуваат од Меѓународната конвенција против допингот во спортот на УНЕСКО се однесуваат на програмите за допинг контрола. Со нејзината ратификација, Република Македонија, покрај останатите, презеде обврски и за воведување ефективна и ефикасна национална програма за тестирања, односно, допинг контроли.

Имено, борбата против допингот во спортот може да биде ефикасна единствено доколку во секоја земја постојат допинг контроли и, доколку истите се изведуваат „без претходно известување, надвор и за време од натпреварите“ (член 2 од Конвенцијата – дефиниции).

Без разлика на Конвенцијата, развојот на програмите за допинг контрола и подложувањето на истата постануваат и услов за учество во рамки на меѓународни спортски настани.

Во последниве години, допингот во спортот зема огромен замав ширум светот и постана еден вид софистициран проблем. Штетните последици од допингот се познати и за нив постои општ светски консензус. Неподелено е мислењето на повиканите од сферата на допингот дека во Република Македонија се употребуваат недозволените супстанции и методи во спортот. Голем е бројот на спортистите кои тоа го прават на своја рака, што воедно претставува и непосредна опасност за самите спортисти. Повикувајќи се на Меѓународната конвенција против допингот во спортот на УНЕСКО која преку инструментот на нејзина ратификација е дел од македонското законодавство, покрај обврските произлезени од овој правен инструмент за вршење допинг контроли, Република Македонија, преку Националната анти-допинг комисија при Агенцијата за млади и спорт, во претстојниот период определен во овој програмски документ, ќе реализира годишни програми кои опфаќаат вршење допинг контроли врз македонски спортисти, вклучително кампањи за подигање на свеста во оваа сфера на сите повикани страни вклучени во спорот.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствената заштита во спортот се темели на ставот дека спортската медицина, првенствено, припаѓа на примарната здравствена заштита, а поголемиот број специфични спортско-медицински

клинички ентитети се третираат во рамки на соодветните клинички дисциплини. Поради тоа, здравствената заштита кај спортистите во најголем дел се однесува на превентивни здравствени прегледи и оценување на физичките способности што, согласно законската регулатива во Република Македонија, е аспект од обвзувачки карактер за сите спортисти, членови на спортски клубови, кои се вклучени во систем на натпревари организиран од страна на националните спортски федерации. Секако, во оваа насока, од значење е спроведувањето контроли заради утврдување на почитувањето на односните обврски за извршување здравствени прегледи од страна на повиканите, вклучително активности поврзани со подигање на нивната свест за последиците од нивното неспроведување.

III.4 БОРБА ПРОТИВ НАСИЛНОТО И НЕДОСТОЈНО ОДНЕСУВАЊЕ НА СПОРТСКИТЕ НАСТАНИ, ПОСЕБНО НА ФУДБАЛСКИТЕ НАТПРЕВАРИ (обвзувачки меѓународен акт – Конвенција);

Доживувајќи ги остварувањата на спортистите, гледачите и целата јавност ја пресоздаваат и умножуваат нивната вредност при што се создава потенцијал целото општество да постане најмасовен репродуктивен на спортот, што претставува вредност самото по себе, креирајќи процес на обединување на личното и колективното искуство, вклучително развивајќи сензибилитет за националното себепостоење.

Република Македонија ја има ратификувано – Европската конвенција за насилното и недостојно однесување на гледачите на спортските настани, посебно на фудбалските натпревари – на 30 март 1994 година, а стапила на сила на 1 мај истата година, а во македонското законодавство, оваа проблематика е уредена до одреден степен.

Сепак, насилството во спортот е актуелна општествена појава со широки реперкусии, чии мотиви, главно, лежат надвор од спортот, а истиот, најчесто, се користи како сцена за негова манифестација.

Со оглед на тоа што сите чинители кои се повикани во насока на спречување на насилното и недостојно однесување во спортот имаат посебни, но комплементарни одговорности во борбата против оваа појава, а имајќи предвид дека повиканите државни органи и институции, во соработка со спортските субјекти и останатите вклучени страни, треба заедно да делуваат врз остварувањето на заедничката цел на сите соодветни нивоа, односно да обезбедат мирно одвивање на спортските натпревари и спортски манифестации што ги организираат, истите треба да ги нотираат и недостатоците во законското уредување на овој делокруг со цел правилно определување на насоките за намодно успешно и координирано постапување. Активностите се насочени во неколку сегменти, и тоа:

- целосно спроведување на односната меѓународна конвенција од страна на сите повикани чинители;
- целосно почитување на постојното законодавство кое ја третира оваа проблематика;
- изнаоѓање концепт со кој ќе се диференцираат навивачите од оние кои манифестираат насилно однесување на спортските настани;
- континуирана соработка и учество во рамки на активностите на Постојниот комитет за спречување на насилното однесување на спортските настани при СоЕ заради следење на најновите трендови во оваа проблематика и примена на препораките кои СоЕ ги дава;

- воспоставување модел на системска комуникација со навивачките групи и вклучување експерти од повеќе области во тие процеси заради нивно насочување кон вистинските вредности кои произлегуваат од спортот;
- инензивирање на активностите на Националното координативно тело за спречување на насилството на спортските терени при Агенцијата за млади и спорт;
- остварување работни и едукативни средби со националните спортски федерации и спортски клубови во насока на продлабочување на соработката на ова поле.

IV. ПОЗНАЧАЈНИ ИНВЕСТИЦИСКИ ВЛОЖУВАЊА ВО ОБЈЕКТите ЗА СПОРТ ОД ЈАВЕН ИНТЕРЕС

Преку реализација на проектите за изградба на спортска инфраструктура, што претставува основен предуслов за зголемување на вклученоста на граѓаните во спортот и „Спортот за сите“, спортот, покрај просторно, се проширува и во делокругот на подигнување на нивото на нивното општо здравје што, имплицитно, преку зголемување на нивната продуктивност, доведува и до сообразување и комплементирање на овие аспекти со создавањето квалитативни придобивки и врз делокругот на социјалните политики и пазарот на трудот, а со тоа и врз подобрувањето на самата економија на Република Македонија.

Програмата за капитални инвестиции во спортот за реализација на подобрувањето на спортската инфраструктура низ изградба на спортски објекти, опфаќа:

изградба на спортски сали

Со оглед на недостигот од спортски објекти од овој вид во многу единици на локалната самоуправа, можностите и придонесот кој го нудат спортските сали се во насока на нивно целодневно искористување, а со цел да ги задоволат побарувањата на различните форми на вклученост на граѓаните во спортските активности поаѓајќи од училишниот спорт, спортските клубови, националните тимови во повеќе спортови и спортисти поединци и, секако, „Спортот за сите“, односно, спортската рекреација како определба за задоволување на апектот за масовност во спортот. Владата на Република Македонија, преку Програмата за изградба на спортските сали во целата држава, сака да ја ублажи состојбата од овој недостиг и да создаде основни услови за стратешки профилиран развој на младите во Република Македонија.

изградба на фудбалски игралишта

Фудбалот е еден од најпопуларните спортови, особено полупуларен и во Република Македонија и токму затоа му е посветено посебно внимание. Игралиштата се со стандардни димензии со вештачка трева, согласно стандардите на ФИФА/УЕФА, со цел овозможување тренинг и натпревари и во зимскиот период. Фудбалските игралишта ќе бидат центри за развој на младински фудбалски школи од каде очекуваме да произлезат нови фудбалски таленти.

изградба на повеќенаменски игралишта

За развој на спортската рекреација, односно „Спортот за сите“, најдобар начин да се создадат услови е изградба на повеќенаменски игралишта. Повеќенаменските игралишта ќе бидат достапни за сите

граѓани за спортување, рекреирање и одигрување натпревари во повеќе спортови. Истите ќе можат да се користат деноноќно, што значи дека треба да постанат место за собирање и дружење на младите генерации, што претставува придонес кон создавање здрава младина. Секако, тоа претставува исклучително добра превентива во борбата против пороците на модерното живеење.

изградба на тениски терени

Со изградбата на тениски терени, на нашите млади тениски таленти им овозможуваме да се развиваат во идни професионални тенисери, но истовремено им овозможуваме и на сите рекреативци, број кој секојдневно се зголемува со оглед на популарноста на овој спорт, но и поаѓајќи од искуствата од досега изградените тениски терени, да се вклучат во рекреативниот аспект на практикување на тенисот. Тениските терени се современи, целосно инфраструктурно компатибилни, со осветлување за ноќни натпревари, пристапни патеки, жичана ограда и, што е најбитно, најсовремена подлога по сите стандарди на меѓународната тениска асоцијација.

изградба на трим патеки

Следејќи ги определбите за подигнување на квалитетот на живеење на граѓаните од сите социјални структури во духот на „Спорт за сите“, трим патеките, како светски тренд и спортска понуда која е за нив најлесно достапна, ќе придонесе за сеопфатно вклучување на граѓаните во насока практикувањето на спортските активности да постане своевидна филозофија на живеење. Справите за вежбање ќе бидат дополнителен аспект за збогатување на оваа спортска содржина.

реконструкција и адаптација на постојни спортски објекти

Во рамки на Проектот за реконструкција и адаптација на постојни спортски објекти, планирана е реконструкција и адаптација на постојни спортски објекти, а со тоа и нивно ставање во функција на спортот и спортските активности. Покрај тоа, сите спортски објекти чија изградба е започната, ќе се доизградат.

изградба на пливачки базени

Планирана е изградба на два затворени пливачки базени со меѓународни стандарди за ватерполо, односно со димензии 33м-25м. Базените ќе бидат пристапни и за задоволување на потребите на пливачките клубови, за обука во пливачките спортови наменета за училишната младина, вклучително за спортска рекреација на граѓаните преку нивно вклучување во активностите на водените спортови.

Заради проширување на спортската понуда во оваа смисла, оваа програма во овој дел ќе се надополнува согласно иницијативите од страна на граѓаните и спортските субјекти преку изнаоѓањето нови модели и концепти, а секако, во сообразност со потребите, вклучително оние поврзани со врвниот спорт што во најголем дел се однесува на изградба на спортски центар за висински и базични подготовки согласно можностите.

Основен предуслов за реализација на каква било активност од дејноста спорт претставува функционалноста на спортските терени и објекти. Заради рентабилно администрирање, при што неопходно е запазувањето на намената за која тие се изградени, треба да се пристапи кон интервенција во законските регулативи во насока на нивно класифицирање заради утврдување натамошни надлежности по тој однос, односно создавање концепт за нивно стопанисување и

одржлив развој, како и утврдување на начинот на инвно користење од страна на сите спортски субјекти вклучени во спортот.

V. ОБЕМ НА СРЕДСТВА ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ЈАВНИОТ ИНТЕРЕС ВО СПОРТОТ

Финансирањето на оваа програма, вклучително планирањето, обезбедувањето, и брзиот трансфер на средствата и механизмите за контрола на реализираното е предуслов и еден од најбитните фактори за остварување на нејзините цели и приоритети.

Реализацијата на оваа програма ќе кореспондира и ќе се планира во рамки на можностите на Буџетот на Република Македонија во секој предвиден фискален период.

Со оглед дека механизмите на интервенции во законските регулативи со кои се допира фискалната политика на Република Македонија претполага определени процеси за кои е потребна подолга временска рамка, реализацијата на оваа програма ќе кореспондира и ќе се планира во рамки на можностите на Буџетот на Република Македонија низ поддршка од централниот буџет, вклучително буџетите на единиците на локалната самоуправа, како и преку отворената законска можност за основање Фондација за развој на спортот согласно закон.

VI. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Оваа програма влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. __ - ____ / _____

Скопје

Претседател на Владата на Република Македонија
м-р Никола Груевски

_____

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Врз основа на член 23, став 1 од Законот за спортот („Службен весник на Република Македонија “ број 29/02, 66/04, 81/08, 18/11, 51/11 и 64/12), Владата на Република Македонија донесува Програма за развој на спортот за период од пет години.

Со оглед дека спортот претставува универзално средство за креирање и остварување на вредностите со кои се менува општествената свест за придобивките од национална кохезија по ова прашање, средство за афирмирање на демократијата и остварување на основните човекови права и слободи, средство за зајакнување на економијата и пред се поттикнување на здравјето на граѓаните на Република Македонија, со што, следствено, се овозможува и перманентен индивидуален професионален развој на граѓаните на Република Македонија и градење етички постулати како вредност произлезена од спортот, квалитативно унапредување на меѓусебната соработка, тимската работа, почитувањето на другите, фер плејот,

Програмата за развој на спортот во Република Македонија е насочена кон

- вклучување на граѓаните од сите возрасни категории и социјални структури во спортот и спортските активности во насока на повеќекарактерно подигнување на квалитетот на нивното живеење, како предуслов за достигнување придобивки одразени низ параметри од кои произлегуваат атрибути за постоење здрава нација.
- спортистите и националните тимови од Република Македонија, низ унапреден национален систем на натпревари и континуиран тренажен процес, да достигнат квалитет кој ќе овозможи остварување на високи спортски резултати во рамки на меѓународниот систем на натпревари;
- креирање стабилен систем за поддршка и развој на оваа дејност со цел да се обезбедат одржливи извори за негово финансирање низ поттикнување на стопанските субјекти истиот да го поддржуваат, односно, кон воспоставување платформа за остварување на идејата за унапредување на атрибутите кои водат кон зајакнување на националните вредности одразени преку спортот.

Низ практикувањето на спортот и спортско-рекреативните активности, како начин на живеење, се гради исправен однос кон другите и кон општеството, односно, квалитативно и повеќесегментарно се подобрува културата на живеење. Спортско-рекреативните активности, одразени низ меѓународно прифатената форма како израз за масовно спортување – „Спортот за сите“ – да постане култура на живеење на секој граѓанин на Република Македонија.